

364 + 1 ΗΜΕΡΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (Ιούνιος 2007)

Συγγραφέας: ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΤΣΙΜΠΑΡΔΗΣ

Με την ευκαιρία της παγκόσμιας ημέρας περιβάλλοντος τα ΜΜΕ, οι αρμόδιοι διοικητικοί και αυτό-διοικητικοί φορείς, τα πολιτικά κόμματα, όπως και όλοι μας στρέφουμε το ενδιαφέρον μας -κατά τι περισσότερο από το σύνηθες- σε μια σειρά περιβαλλοντικών προβλημάτων (εγχώριων, ή πλανητικών), τα οποία νιώθουμε ότι συνιστούν απειλές ή επειδή μας οχλούν. Το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης στρέφεται κυρίως στο φαινόμενο του θερμοκηπίου, στους κινδύνους από τους γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς, στη διαχείριση των απορριμμάτων κ.λπ. Ωστόσο, η διάχυτη οικολογική ανησυχία της 5ης Ιουνίου καταλαγιάζει γρήγορα, ενώ πολύ συχνά η περιβαλλοντική πληροφόρηση των ημερών απευθύνεται περισσότερο στο θυμικό της κοινής γνώμης. Η προσπάθεια της παρούσας παρέμβασης είναι απλώς να υπενθυμίσει ορισμένα δομικά χαρακτηριστικά του σημαντικού περιβαλλοντικού ελλείμματος που παρατηρείται στη χώρα μας 365 ημέρες τον χρόνο.

Πρώτον, η συζήτηση γύρω από το τι πραγματικά σημαίνει ή τι θα έπρεπε να σημαίνει βιώσιμη ανάπτυξη είναι υποτυπώδης και περιορίζεται κυρίως στην ανταλλαγή επιστημονικών απόψεων, οι οποίες κατά κανόνα δεν διαχέονται στην κοινή γνώμη. Την ίδια τύχη έχει και η πολύ αξιόλογη πρακτική δουλειά των περιβαλλοντικών ΜΚΟ στον τομέα αυτό.

Δεύτερον, η εθνική περιβαλλοντική πολιτική της χώρας μας περιορίζεται απλώς στη «συρραφή» σχετικών κατευθύνσεων που χαράσσονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ η περιβαλλοντική νομοθεσία αρκείται στην «εισαγωγή» και εν συνεχεία ελλιπή και οπωσδήποτε αναποτελεσματική εφαρμογή των αντίστοιχων κοινοτικών ή διεθνών κανόνων (π.χ. οδηγίες, διεθνείς συμβάσεις), γεγονός που επιβεβαιώνουν και οι πυκνές παραπομπές της χώρας στο ΔΕΚ. Επίσης, μια θεσμικά οργανωμένη προσπάθεια ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής συνιστώσας σε μια σειρά τομεακών πολιτικών είναι μάλλον ανύπαρκτη, ενώ ορισμένες αποσπασματικές σχετικές απόπειρες (π.χ. στον ενεργειακό τομέα) δεν εδράζονται σε εγχώριες πρωτοβουλίες ή περιβαλλοντικές ανησυχίες, αλλά επιβάλλονται από τις αντίστοιχες Ευρωπαϊκές κατευθυντήριες γραμμές.

Έτσι, ενώ τα τελευταία χρόνια κομπάζουμε, ως κράτος, ότι η Ελλάδα αναβαθμίζεται σταδιακά σε «ενεργειακό κόμβο» με αφορμή τα πετρέλαια της Ασίας, παραλείπουμε να επισημάνουμε την υστέρησή μας στην προώθηση της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, την ανυπαρξία πολιτικής για την εξοικονόμηση ενέργειας, όπως και το γεγονός ότι η εξάρτησή μας από τα ορυκτά καύσιμα αυξάνει, αντί να μειώνεται, καθιστώντας την Ελλάδα μια από τις πλέον ενεργοβόρες κοινωνίες του πλανήτη.

Τρίτον, η «περιβαλλοντική διακυβέρνηση» εξακολουθεί να εκλαμβάνεται ως έννοια σχεδόν εξωτική. Την ίδια στιγμή, το ΥΠΕΧΩΔΕ παραμένει Υπουργείο δημοσίων έργων και «ολίγον» χωροταξίας και περιβάλλοντος, εμμένοντας στη διατήρηση μιας διοικητικής δομής, η οποία έχει αποδειχθεί εδώ και πολλά χρόνια ανεπαρκής και αναποτελεσματική σε ό,τι αφορά το χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό, αλλά και τις σύγχρονες ανάγκες για αποδοτικό περιβαλλοντικό έλεγχο, προστασία και διαχείριση.

Τέταρτον, ο πολύ χρήσιμος παράγοντας της περιβαλλοντικής κοινωνικής συμμετοχής στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων ξεχάστηκε πολύ γρήγορα, παρά την κύρωση από την Ελλάδα της Σύμβασης του Άρχους (το 2005), γεγονός που αντανακλάται στο επίπεδο του υποτυπώδους κοινωνικού διαλόγου μεταξύ διοίκησης και πολιτών ή και περιβαλλοντικών οργανώσεων, αλλά και στις σχετικές διοικητικές διαδικασίες. Η πλειονότητα των πολιτικών κομμάτων από την άλλη πλευρά, αρκείται στην ελκυστική επικοινωνιακά χρήση σχετικών όρων (π.χ. περιβαλλοντική δημοκρατία), χωρίς να εμβαθύνει και να διευρύνει συστηματικά την όλη προβληματική.

Τέλος, η συζήτηση γύρω από το πώς φανταζόμαστε ή πως θα έπρεπε να δομούμε μια σύγχρονη βιώσιμη πόλη έχει εν πολλοίς καταπλακωθεί από τα εκατομμύρια τόνους τσιμέντου, με το οποίο η νέα εργολαβική οικονομία (και η παραοικονομία της) αποτελείώνουν οικιστικά την Αττική, αναπαράγοντας πιστά το τερατώδες αναπτυξιακό/οικοδομικό μοντέλο του '60. Για παράδειγμα, δεν είναι τυχαίο ότι ένας σχετικά επιτυχής «καλλωπισμός» της Αθήνας πραγματοποιήθηκε μόνο με την αφορμή των Ολυμπιακών Αγώνων και ατόνησε αμέσως μετά. Εκτός αυτού, η οικιστική ανάπτυξη ευαίσθητων (φυσικών και ανθρώπινων) συστημάτων, όπως είναι τα νησιά μας, έχει, παρά τις παλαιότερες απόπειρες του Υπουργείου Αιγαίου και την πάγια

νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, παραδοθεί στην ίδια περίπτωση (εργολαβοκεντρική) οικοδομική λογική. Η τελευταία, ως «ατμομηχανή» της εγχώριας οικονομικής μεγέθυνσης «επισκέπτεται» πλέον κάθε γωνιά της ελληνικής υπαίθρου, παράγοντας -κατά κανόνα- τα ίδια ακαλαίσθητα και μη φιλικά προς τον φυσικό περίγυρό τους αποτελέσματα.

Αυτές, όπως και άλλες διαπιστώσεις έχουν καταγραφεί συστηματικά σε αρκετές πολύ ενδιαφέρουσες μελέτες (βλ. για παράδειγμα τη σχετικά πρόσφατη δουλειά του WWF Ελλάς, με τίτλο «Δεσμεύσεις χωρίς εφαρμογή: η περιβαλλοντική νομοθεσία στην Ελλάδα»), οι οποίες όμως δεν λαμβάνονται σοβαρά -ή και καθόλου- υπόψη από κρατικούς φορείς και πολιτικούς οργανισμούς.

Μια τελική υπόμνηση: προτού βιαστούμε να στρέψουμε τα βέλη μας κατά των ανεπαρκών περιβαλλοντικά κυβερνήσεων και αρμόδιων φορέων, ας αναλογιστούμε ότι δεν αποτελούν τίποτε περισσότερο από τον καθρέφτη του δικού μας εφησυχασμού. Μια καλή αρχή θα ήταν να επισκεφθούμε τις ιστοσελίδες και να ενισχύσουμε τις προσπάθειες των περιβαλλοντικών οργανώσεων που υπάρχουν και δραστηριοποιούνται ακριβώς δίπλα μας (ο αυξανόμενος αριθμός εθελοντικών συμμετοχών σε ανάλογες πρωτοβουλίες, π.χ. καθαρισμών, συνιστά ένα πολύ θετικό μήνυμα). Επίσης, θα ήταν χρήσιμο να επιλέξουμε στις επερχόμενες βουλευτικές εκλογές υποψηφίους, οι οποίοι έχουν αποδείξει έμπρακτα και διαχρονικά την ευαισθησία και το ενδιαφέρον τους για την προστασία της ελληνικής φύσης και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στις πόλεις.